

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЧАСОПИС
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова

Серія 11

**Соціальна робота. Соціальна
педагогіка**

Випуск 24 (I том)

КИЇВ
Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова
2018

УДК 0.51

ББК 95
Н 34

ФАХОВЕ ВИДАННЯ

затверджене Президією ВАК України 2016 р., бюлетень № 8 (педагогічні науки)
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 09 березня 2016 р. № 241)

Державний комітет телебачення і радіомовлення України

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації Серія КВ № 16494-4966 ПР від 10.02.2010 р.

*Схвалено рішенням Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол №10 від 27 лютого 2018 р.)*

Редакційна рада:

- В. П. Андрущенко** – доктор філософських наук, професор, академік НАПН України, член-кореспондент НАН України, ректор НПУ імені М. П. Драгоманова (*голова Редакційної ради*);
- В. І. Бондар** – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
- Р.М. Вернидуб** – доктор філософських наук, професор;
- В. Б. Євтух** – доктор історичних наук, професор, академік НАН України;
- І. І. Дробот** – доктор історичних наук, професор;
- М. І. Жалдак** – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
- А.А. Зернецька** – доктор філологічних наук, професор;
- Л. І. Мацько** – доктор філологічних наук, професор, академік НАПН України;
- О. С. Падалка** – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
- В. М. Синьов** – доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України;
- Г.М. Торбін** – доктор фізико-математичних наук, професор (*заступник голови Редакційної ради*);
- М. І. Шут** – доктор фізико-математичних наук, професор, академік НАПН України.

Редакційна колегія серії:

- А.Й. Капська** – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М.П. Драгоманова, Україна, відповідальний редактор);
- Р.Х. Вайнола** – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М.П. Драгоманова, Україна);
- А. І. Годлевська** – кандидат педагогічних наук, доцент (НПУ імені М.П. Драгоманова, Україна, відповідальний секретар);
- О.Г. Карпенко** – доктор педагогічних наук, професор (НПУ імені М.П. Драгоманова, Україна);
- Н.П. Волкова** – доктор педагогічних наук, професор (Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Україна);
- П.М. Гусак** – доктор педагогічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна);
- Г. Й. Михайлишин** – доктор філософських наук, доцент (ПНУ імені Василя Стефаника, Україна);
- Ч. І. Нонсакне** – професор (Дебреценський інститут імені Лелечі Ференца, Угорщина);
- Н. С. Олексюк** – доктор педагогічних наук, професор (Тернопільський національний педагогічний університет імені Василя Гнатюка, Україна);
- С. О. Омельченко** – доктор педагогічних наук, професор (Донбаський державний педагогічний університет, Україна);
- Ж. В. Петрочко** – доктор педагогічних наук (Інститут проблем виховання НАПН України);
- А. О. Рижанова** – доктор педагогічних наук, професор (Харківська державна академія культури, Україна);
- С.О. Ставицька** – доктор психологічних наук, професор (НПУ імені М.П. Драгоманова, Україна);
- С. Я. Харченко** – доктор педагогічних наук, професор (ЛНУ імені Тараса Шевченка, Україна)

Н 34 Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. *Серія 11. Соціальна робота. Соціальна педагогіка*. – Випуск 24 (I том): збірник наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. – 250 с.

УДК 0.51
ББК 95

У збірнику пропонуються результати досліджень і експериментальної роботи з питань соціалізації та соціального виховання особистості, які обумовлюють актуалізацію проблеми і допомагають її вирішувати на сучасному етапі розвитку суспільства.

© Автори статей, 2018
© Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018
© Редакційна рада, 2018

заведений. Определены исторические предпосылки и охарактеризованы факторы инновационного влияния на создание образовательной среды университета. Обосновано значение образовательной среды университета как фактора формирования инновационной направленности личности. Раскрыты функции образовательной среды университета, в которой осуществляется подготовка социальных работников.

Ключевые слова: образовательная среда, инновационное влияние, инновационная направленность личности, университетская образовательная среда, подготовка социальных работников, социальный работник.

SAVELCHUK IRYNA. *The educational environment of the university as a factor in the formation of the innovative orientation of a specialist in the social sphere.*

The content of the concept "educational environment" is analyzed in the article. Structural-content and procedural features of the functioning of the university educational environment are highlighted. Various classification models for the creation of the educational environment of educational institutions are presented. The historical prerequisites are determined and the factors of innovative influence on the creation of the educational environment of the university are characterized. The importance of the educational environment of the university as a factor in the formation of the innovative orientation of the individual is substantiated. The functions of the educational environment of the university, in which social workers are trained, are revealed.

Keywords: educational environment, innovative influence, an innovative orientation of the individual, university educational environment, training of social workers, a social worker.

УДК 37.013.42 .173.7 : 392.3 : 378.4

Слозанська Г. І.

ПОСЛУГА ПАТРОНАТУ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ТА ПІДТРИМКИ СІМЕЙ З ДІТЬМИ В ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ

У статті здійснено аналіз історичних аспектів становлення і розвитку патронату над дітьми як альтернативної форми виховання; досліджено літературні джерела, присвячені висвітленню питання сімейних форм виховання; охарактеризовано зарубіжний досвід становлення патронатних сімей; розкрито особливості реалізації послуги патронату в системі захисту та підтримки сімей з дітьми в об'єднаних територіальних громадах України; проаналізовано вітчизняне нормативно-правове забезпечення патронату та визначено проблеми, з якими стикнуться громади в процесі запровадження послуги патронату.

Ключові слова: патронат, патронатні сім'ї, патронатний вихователь, дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування, соціальна послуга, об'єднана територіальна громада.

Кожна дитина має право жити і виховуватися в сім'ї. Це дозволяє забезпечити реалізацію її найкращих інтересів відповідно до індивідуальних потреб, віку, статі, стану здоров'я, особливостей розвитку, життєвого досвіду, родинної та етнічної належності дитини [2].

Практика підтверджує, що суспільні форми виховання, такі, як інтернатні заклади, соціально-реабілітаційні центри, не можуть замінити дитині сім'ю. Новим кроком для України в напрямку соціального захисту дітей є реалізація Національної стратегії профілактики соціального сирітства на період до 2020 року, основним завданням якої визначено «забезпечення реалізації кожною дитиною права на виховання в сім'ї, підвищення ефективності роботи державних органів та органів місцевого самоврядування із запобігання соціальному сирітству, вдосконалення системи надання соціальних послуг дітям і сім'ям» [7, с. 83-90.].

Взявши курс на децентралізацію та деінституалізацію соціальних послуг держава зобов'язалася замінити систему інституційного догляду дітей на систему, яка забезпечить виховання дітей у сім'ях або умовах, максимально наближених до сімейних на рівні громад. Робота у цьому напрямі не обмежується тільки виведенням дітей із закладів, а передбачає розвиток мережі превентивних і підтримуючих послуг на рівні громад, орієнтованих на задоволення потреб та інтересів дітей і захист їхніх прав. Це, в результаті, призведе до поступового закриття інтернатних закладів та впровадження альтернативних форм виховання дітей.

У документах ЮНІСЕФ та ООН простежується визначення наявності інституту альтернативних форм виховання в системі захисту дітей як свідчення успішного соціального розвитку тієї чи іншої країни. Україна тільки почала впроваджувати форми виховання дітей такі як прийомна сім'я та дитячий будинок сімейного типу, а з 2016 року – патронатні сім'ї.

Питання виховання дітей цікавило науковців у галузі сімейного права (В. Гопанчук, С. Індиченко, Л. Короткова, З. Ромовська, Я. Шевченко); нормативно-правові і соціально-педагогічні аспекти забезпечення захисту і реалізації прав і потреб дітей, позбавлених батьківського піклування висвітлено у працях О. Бабак, О. Карпенко, О. Ноздріна, О. Потопахіна, В. Явецького та ін.; особливості улаштування дітей, позбавлених батьківського піклування у суспільстві – В. Борисової, Л. Зілковської, А. Капської, О. Кузьміної, С. Лепеха, Т. Омельчук, І. Пеші та ін.; проблематика тавиховання дітей, позбавлених батьківського піклування – О. Безпалько, В. Гаврішко, А. Іванченко, Н. Огренич та ін.; окремі аспекти соціального виховання дітей-сиріт – К. Педь, А. Полянничко, Т. Шатохіна, В. Яковенко та ін.; роль соціальних інститутів у вихованні дітей-сиріт – І. Зверєвої, С. Омельченко, Н. Павлик, Ж. Петрочкота ін. Патронат як форма влаштування та виховання дітей є предметом дослідження науковців Л. Зілковської, Л. Міхеєвої, С. Фурси, Л. Фуштейта ін.

Не зважаючи на численні праці, присвячені питанню соціального виховання дітей, пошуку ефективних форм виховання дітей, профілактиці негативних явищ в дитячому середовищі, патронат над дитиною залишається актуальним, адже в

українському законодавстві означена форма виховання дітей з'явилася досить недавно.

Мета статті – розкрити особливості реалізації послуги патронату в системі захисту та підтримки сімей з дітьми в територіальній громаді. Відповідно до означеної мети визначено такі завдання: висвітлити зарубіжний досвід становлення патронатних сімей; проаналізувати вітчизняне нормативно-правове забезпечення патронату; висвітлити особливості становлення патронатних сімей в Україні та специфіку реалізації означеної послуги на рівні територіальних громад.

Аналізуючи патронатні відносини в Україні варто звернутися до історії виникнення цього поняття. Встановлено, що інститут патронату виник у Стародавньому Римі. Патронами називали осіб, які підтримували воїнів на війні та у мирний час грошовою допомогою – тобто патронами були багаті покровителі бідних. Відносини між патронами і бідними громадянами були побудовані за принципом родинних стосунків, останні мали можливість обирати патрона, користуватися його родинним ім'ям [3, с. 177–179]. Термін «патронат» (лат. «patronatus») в період Римської імперії зводився до форми покровительства (одержання землі, захист у суді тощо), опіки [4, с. 36-57].

У період Російської імперії патронат був закріплений на законодавчому рівні як «одна із форм опіки над безпритульними, хворими дітьми» [5, с. 14-15].

Значно пізніше, значення терміну «патронат» істотно розширилося. В одних випадках патронат характеризувався як сукупність заходів матеріальної і моральної допомоги особам, які звільнялися з місць позбавлення волі, повіям тощо; тоді як в інших – як форма сімейного виховання, що передбачала розміщення безпритульних, хворих дітей у приватні сім'ї. Останній – є формою сімейний патронат, батьківщиною якого вважається Шотландія, в якій він існує із початку XIX століття [13, с. 18-27]. Зарубіжні країни й нині активно застосовують патронат (фостерне виховання), задля вирішення питань стабільного розвитку дитини, позбавленої належного сімейного піклування.

В Україні патронат як система піклування про безпритульних дітей розвивалася двома шляхами: через утримання та виховання дітей у спеціально призначених для цього закладах, та через передачу дітей на виховання та утримання до сімей приватних осіб [13, с. 18-27].

О. Янчук, у своїй статті «Патронатна служба в органах державної влади України» спробував класифікувати основні підходи до розуміння поняття «патронат» в залежності від сфер його застосування:

- «тюремний патронат – надання моральної і матеріальної допомоги звільненим з в'язниць з метою попередження повторного ув'язнення;
- освітній патронат – індивідуальна організація процесу навчання дитини, підбір індивідуальних форм і методів навчання;
- патронатна служба в органах державної влади України – діяльність політичного посадовця з метою інформування, підготовки аналітичних матеріалів, розробки альтернативних варіантів вирішення конкретних питань;
- соціальний патронат – розміщення безпритульних дітей, які потребують турботливого домашнього догляду, у приватні сім'ї» [12, с. 67-70].

Саме останній вид патронату є актуальним у випадку деінституалізації соціальних послуг, що надаються дітям, які опинилися в складних життєвих обставинах і потребують негайної допомоги. Законодавством України передбачено надання комплексу послуг з тимчасового догляду та виховання дітейв сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, батьками складних життєвих обставин та/або на період прийняття рішення про набуття дитиною статусу дитини-сироти чи дитини, позбавленої батьківського піклування. Згідно Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» від 26.01.2016 року № 936-VIII в Україні в рамках експерименту у 2016-2018 роках запроваджується послуга патронату над дитиною і фінансується за рахунок субвенції із державного бюджету [1]. З 2019 року в рамках удосконалення організації роботи щодо захисту прав дітей в об'єднаних територіальних громадах передбачено виявлення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування та влаштування їх у інтернатні заклади або альтернативні форми виховання [6]. Тобто, влаштування дітей в патронатні сім'ї з 2019 року є прерогативою об'єднаних територіальних громад; фінансування означеної послуги має також здійснюватися за рахунок місцевих бюджетів.

Поняття патронату вперше з'явилося в Сімейному Кодексі України, прийнятому Верховною Радою України 10 січня 2002 року. Аналіз норм Кодексу, можна дійти висновку, що патронат над дітьми є однією із форм (альтернативною формою) влаштування дитини-сироти або дитини, яка позбавлена батьківського піклування, на виховання у сім'ю іншої особи (патронатного вихователя) за окрему плату [11, с. 134-138]; це професійна комплексна послуга, що передбачає тимчасовий догляд, виховання та соціально-психологічна реабілітація дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, її батьками або іншими законними представниками складних життєвих обставин [10]. Метою патронату над дитиною є забезпечення захисту прав дитини, яка через складні життєві обставини тимчасово не може проживати разом з батьками/законними представниками, надання їй та її сім'ї послуг, спрямованих на повернення у сім'ю відповідно до найкращих інтересів дитини обставин [8].

Дитина, яка перебуває у складних життєвих обставинах, – це дитина, яка потрапила в умови, що негативно впливають на її життя, стан здоров'я та розвиток у зв'язку з інвалідністю, тяжкою хворобою, безпритульністю, перебуванням у конфлікті із законом, залученням до найгірших форм дитячої праці, залежністю від психотропних речовин та інших видів залежності, жорстоким поведінням, зокрема домашнім насильством, ухилянням батьків, осіб, які їх замінюють, від виконання своїх обов'язків, обставинами стихійного лиха, техногенних аварій, катастроф, воєнних дій чи збройних конфліктів тощо, що встановлено за результатами оцінки потреб дитини [1].

Право на патронат мають діти, які потрапили в складні життєві обставини, а саме:

- новонароджені діти, залишені в пологовому будинку, іншому закладі охорони здоров'я, або яких відмовилися забрати батьки чи інші родичі;
- підкинуті, знайдені діти;

- безпритульні діти;
- діти з сімей, в яких існує загроза їхньому життю та здоров'ю;
- діти, які зазнали насильства, жорстокого поводження;
- діти, батьки або особи, які їх заміняють, померли, безвісно відсутні;
- діти, переміщені із тимчасово окупованої території, або району проведення бойових дій в зоні АТО;
- інші діти, які за різних обставин певний час не можуть перебувати у власній сім'ї або їхні батьки чи особи, які їх заміняють, не можуть піклуватись про них [1].

Патронатна сім'я або сім'я патронатного вихователя – це сім'я, подружжя, в якій за згоди всіх її членів, один із її членів-повнолітня особа, яка пройшла спеціальний курс підготовки, на професійній основі виконує обов'язки патронатного вихователя [10]. Патронатний вихователь – це особа, яка за участю членів сім'ї надає послуги з догляду, виховання та соціально-психологічної реабілітації дитини у своїй сім'ї [10].

Патронатні вихователі мають допомогти дитині подолати струс, зумовлений відсутністю чи втратою прихильності у біологічній сім'ї; забезпечити позитивний емоційний контакт із дитиною, правильно реагуватимуть на її потреби; представляти інтереси дитини в соціальних інституціях та перед іншими фахівцями соціальної сфери; стати посередниками між дитиною та її біологічною родиною.

Патронатні вихователі мають розуміти закономірності розвитку дитини, наслідки порушення прив'язаності, важливість допомоги дитині з боку спеціалістів, вміння побудувати стратегію й тактику взаємодії з її біологічними батьками. Патронатні вихователі виконують щодо дитини виховну й професійну функції: як мати або батько – проявляють до дитини ніжність, чуйність, як професіонал – використовують спеціальні вміння роботи з дитиною в СЖО [7, с. 83-90].

Патронатним вихователем, згідно постанови Кабінету міністрів України «Деякі питання здійснення патронату над дитиною» від 16 березня 2017 р. № 148 [8] може бути громадянин України, який має вищу освіту, досвід виховання дитини, відповідні житлові умови для надання послуг з догляду, виховання та реабілітації дитини у своєму помешканні; пройшов/ла курси професійної підготовки за спеціальною програмою підготовки патронатних вихователів та зі згоди всіх повнолітніх членів сім'ї, які проживають у помешканні, уклала договір про надання послуг патронату з відповідним органом опіки та піклування [8]. Окрім названих вимог, кандидат у патронатні вихователі повинен мати відповідне житло (власне, орендоване чи на правах користування), у якому є кімната для прийому дітей. Патронатний вихователь не може поєднувати надання послуг патронату над дитиною з іншими видами діяльності, які перешкоджатимуть якісному виконанню умов договору про патронат над дитиною. Патронатними вихователями не можуть бути особи, зазначені у статті 212 Сімейного кодексу України, а також особи, чії діти були засуджені, перебувають/перебували у конфлікті з законом [10].

Для того, щоб стати патронатним вихователем, кандидат подає до міського центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за місцем проживання наступні документи: заяву; копії свого паспорта та кандидата у помічники патронатного вихователя; довідку про склад сім'ї (форма № 3); копію диплома про вищу освіту; копію трудової книжки (за наявності); висновки про стан свого здоров'я та кандидата у помічники патронатного вихователя, складені за формою, затвердженою постановою КМУ «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини»; довідки від нарколога, психіатра та фтизіатра, зокрема і для осіб, які проживають разом із кандидатом у патронатні вихователі; довідки про відсутність судимості, зокрема і у повнолітніх членів сім'ї, які проживають разом з кандидатом у патронатні вихователі; документ, що підтверджує право власності або користування житловим приміщенням; письмова згода на влаштування дітей до цієї сім'ї усіх повнолітніх членів сім'ї кандидата у патронатні вихователі, які проживають разом з ним, а також дітей, за умови досягнення ними віку, коли вони спроможні самотійно висловлювати свою думку [8].

Кандидат у патронатні вихователі має пройти обов'язкове навчання в обласному центрі соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за програмою, затвердженою Міністерством соціальної політики України; отримати довідку та рекомендацію, у разі успішного проходження навчання, про можливість надання послуги патронату над дитиною; укласти впродовж місяця договір із органом опіки та піклування про надання послуги патронату над дитиною за формою, затвердженою Міністерством соціальної політики [8].

Відповідно до постанови КМУ «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини» від 24.09.2008 р. № 866 створюється міждисциплінарна команда, до складу якої входять патронатний вихователі, працівники ЦСССДМ, служби у справах дітей з метою забезпечення найкращих інтересів дитини, влаштованої до сім'ї патронатного вихователя, та надання комплексної підтримки у подоланні СЖО її батькам або законним представникам [9].

Дитина може перебувати в сім'ї патронатного вихователя від 3-х до 6-ти місяців; одночасно під патронатом в одній сім'ї може бути одна дитина або діти, які є братами-сестрами, або до влаштування під патронат проживали в одній родині [8].

До основних проблем, які виникають у процесі запровадження послуги патронату у системі захисту дітей та підтримки сімей з дітьми в ОТГ, на нашу думку, можна віднести:

- не бажання самих органів соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування руйнувати інтернатну систему;
- низьку поінформованість населення ОТГ про послугу та особливості роботи патронатних вихователів;
- неправильне розуміння серед населення ролі і статусу патронатних вихователів;
- не готовність сімей, які проживають у конкретній ОТГ виступити у ролі патронатних вихователів;

– не готовність самих ОТГ фінансувати означену послуг тощо.

Проте послуга патронату на рівні ОТГ, на нашу думку, є дієвою випадку: екстреного надання «дачу над головою» у зв'язку із виявленням жорстокого поводження із дітьми, фактів насильства; потрапляння дітей у складні життєві ситуації у зв'язку із госпіталізацією її біологічних батьків у медичні заклади на короткотермінове чи довготермінове лікування; раптової втрати біологічної сім'ї; тимчасового влаштування дитини до усиновлення або оформлення опікунства родичами, які на даний момент відсутні.

У таких випадках сімейні форми виховання є ефективнішим і дієвішим засобом для реабілітації, підтримки дітей, які опинилася в СЖО та попередження соціального сирітства аніж інтернатні заклади.

Для впровадження послуги патронату в систему соціального захисту дітей та підтримки сімей із дітьми ОТГ мають вирішити питання із створення патронатних сімей та їх належного фінансування. Законом України передбачена можливість співфінансування означеної послуги на договірних умовах із суміжними ОТГ.

Отже, сьогодні в Україні домінує інтернатна система опіки, яка здебільшого забезпечує вирішення проблеми фізичного виховання дітей, проте зовсім нівелює поняття батьківської турботи. З 2016 року чинним законодавством України визначено нову, альтернативну комплексну послугу для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського виховання, – сімейний патронат. Патронат над дитиною передбачає: тимчасовий догляд, виховання і реабілітацію дитини; надання комплексу підтримку батьків дитини у вирішенні сімейних проблем та подолання СЖО; активну підтримку контактів дитини з родиною. Основними нормативно-правовими документами, що регулюють питання соціального захисту дітей-сиріт і дітей, які залишились без батьківського піклування, у випадку влаштування їх у патронатні сім'ї є: Конвенція ООН про права дитини, Конституція України, Кодекс про шлюб та сім'ю, Закони України «Про освіту», «Про державну допомогу сім'ям з дітьми», Сімейний Кодекс України, Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми» та Постанова кабінету міністрів України «Деякі питання здійснення патронату над дитиною».

Проте, проблема патронату над дітьми в умовах територіальної громади є недостатньо розробленою. Тому в подальших дослідженнях слід: розробити моделі соціального супроводу патронатних сімей на рівні ОТГ та дослідити їх ефективність; обґрунтувати оптимальні умови, форми та методи соціальної роботи з дітьми, влаштованими до патронатних сімей, а також механізми і напрями соціальної підтримки самих патронатних вихователів.

Використана література:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення соціального захисту дітей та підтримки сімей з дітьми». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 04.02.2018:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/936-19>. – Назва з екрану.

2. Закон України «Про охорону дитинства». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 04.02.2018: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>. – Назва з екрану.
3. Лешанич Л. В. Історія розвитку патронату над дітьми в Україні [Текст] / Л. В. Лешанич // Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Право. в 2-х ч. / гол. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород : Ліра, 2011. – Вип. 15№Ч. 1. – С. 177–179.
4. Махлаюк А.В. Войсковая клиентела в поздне республиканском и ранне имперском Риме / А. В. Махлаюк // Вестникдревнейистории. – 2005. – №3. – С. 36-57.
5. Мишутинская О. В. Исторический опыт призрения детей-сирот в России / О. В. Мишутинская// История государства и права. — 2006. — № 4. — С. 14-15.
6. Наказ МСП України «Про деякі питання діяльності об'єднаної територіальної щодо надання послуг із соціальної підтримки населенню». [Електронний ресурс].– Режим доступу: 04.02.2018: http://ccc-tck.org.ua/storage/cso_cc/1.12.pdf. – Назва з екрану.
7. Петрочко Ж. В. Теоретичні основи патронату над дітьми/ Ж. В. Петрочко // Соціальна педагогіка: теорія та практика: наук.-метод. журн. – 2014. – с. 83-90.
8. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення патронату над дитиною». [Електронний ресурс].– Режим доступу: 04.02.2018: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/148-2017-%D0%BF>. – Назва з екрану.
9. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини». [Електронний ресурс].– Режим доступу: 04.02.2018: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/866-2008-%D0%BF>. – Назва з екрану.
10. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар / За ред. С. Я. Фурси. – К.: Видавець Фурса С. Я.: КНТ, 2008. – С. 660.
11. Черновалюк Ю. Ю. Патронат як форма сімейного влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування за законодавством України // Університетські наукові записки. – Вип. 1., 2009. – С. 134-138.
12. Янчук О. Патронатна служба в органах державної влади України // Право України. – 2005. – №2. – С. 67-70.
13. Fushtei L. Історія становлення патронатних відносин в Україні // Освітній простір України. – Вип. 6, 2015. – С. 18-27.

СЛОЗАНСКАЯ АННА ИВАНОВНА. Услуга патроната в системе защиты и поддержки семей с детьми в объединенной территориальной общине.

В статье проведен анализ исторических аспектов становления и развития патроната над детьми как альтернативной формы воспитания; исследованы литературные источники, посвященные освещению вопроса семейных форм воспитания; охарактеризован зарубежный опыт становления патронатных семей; раскрыты особенности реализации услуги патроната в системе защиты и поддержки семей с детьми в объединенных территориальных общинах

України; проаналізовані отечественное нормативно-правове забезпечення патроната і визначені проблеми, з якими зіткнуться громади в процесі впровадження послуг патроната.

Ключевые слова: патронат, патронатные семьи, патронатный воспитатель, ребенок-сирота, ребенок, лишенный родительской опеки, социальная услуга, объединенная территориальная община.

SLOZANSKA HANNA. *Patronate service in the system of families with children protection and support in the united territorial community.*

In the article the it has been analyzed the historical aspects of formation and development of patronage over children as an alternative form of education; studied the literary sources devoted to the issue of family forms of education; characterized the foreign experience of the formation of patronage families, features of realization of patronage service in the system of protection and support of families with children in the united territorial communities of Ukraine; shown the domestic normative-legal support of the patronage and the problems faced by the community in the process of implementing the patronage service are identified.

Key words: patronage, patronage families, patronage educator, orphan child, child deprived of parental care, social service, united territorial community.

УДК 37.013.42

Фіголь Н. А.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

У статті висвітлюються проблеми впровадження інтерактивного навчання в навчально-виховний процес підготовки майбутніх соціальних працівників. Проаналізовано тлумачення поняття «активні методи навчання», «інтерактивні методи навчання»; охарактеризовано найбільш оптимальні інтерактивні технології навчання майбутніх соціальних педагогів під час лекційних занять. Обґрунтовується їх значення у навчально-виховному процесі сучасної вищої школи. Подано класифікацію та основні приклади використання сучасних інтерактивних технологій.

Ключові слова: інтерактивні технології, активні методи навчання, інтерактивна лекція, соціальний працівник, соціальна робота.

У сучасних умовах розбудови держави перед педагогічною освітою особливо гостро постала проблема удосконалення роботи вищих навчальних закладів (ВНЗ) із підготовки майбутніх фахівців з високим рівнем професіоналізму, творчої активності, які відповідально ставилися б до майбутньої професійної діяльності. В інформаційному суспільстві успіх є результатом вмілого примноження та використання знань, обсяг яких зростає швидкими

Слозанська Г. І.

ПОСЛУГА ПАТРОНАТУ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ТА ПІДТРИМКИ СІМЕЙ З ДІТЬМИ В ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДІ 214

Фіголь Н. А.

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ 222

Чернета С.Ю., Незбрицька О.В.

ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ «СОЦІАЛЬНИЙ ПРОЕКТ» 228

Наші автори 237

Умови публікації статей у «Науковому часописі НПУ імені М.П. Драгоманова Серія 11: Соціальна робота. Соціальна педагогіка»..... 243